

Az európai uniós nemzetközi műveletekben résztvevő rendőri erők fő feladatai, a feladatok teljesítésének tapasztalatai

A polgári válságkezelési feladatok megoldása az Európai Unióban az elmúlt időszakban újként jelentkezett. A nemzetközi béke és biztonság megteremtését célzó erőfeszítések egyik kiemelt célterülete a Balkán térsége. Hazánk – az Európai Unió, a NATO és az ENSZ keretében – jelentős katonai és polgári erőforrásokat koncentrálnak a Balkán országokban folyó békefenntartó és válságkezelő műveletekbe. A magyar katonai és polgári erők balkáni tevékenységének év-tizedes tapasztalatát alapul véve megállapítható, hogy a balkáni béke és biztonság, a regionális stabilitás megteremtésében hangsúlyeltolódás következett be a katonai erőktől a rendvédelem szervek, illetve a polgári szakértelem irányába, amely folyamat hosszú távú fejlődési trendként értékelhető. A fenti változás tükröződik a Magyar Köztársaság és a releváns nemzetközi szervezetek, köztük az EU által elfogadott stratégiai dokumentumokban is.

Az európai biztonság - és védelempolitika kialakulásának folyamatát jól szemlélteti az alábbi dokumentumok és azok tartalma

Kezdődött a

Maastrichti Szerződéssel (1991): kiindulópont: CFSP (intézményesített közös kül – és biztonságpolitika).

Folytatódott a

Petersbergi nyilatkozattal (1992): mely tartalmazta a NYEU feladatainak meghatározását, ESDP

máig érvényes alapelveinek lefektetését. Elkülönítették a kollektív védelmi (NATO) illetve válságkezelési megelőzési, béketeremtő és humanitárius funkciókat, a tagállamok kötelezettséget vállaltak az európai védelmi együttműködés előmozdítására.

Ezt követte az

Amszterdami Szerződés (1997. október): mely felvázolta a közös védelmi politika kialakításának lehetőségét.

St. Malo-i francia – brit közös nyilatkozat (1998): meghatározta a EU teljes körű nemzetközi szerepvállalásának igényét, sürgette önálló katonai erő megteremtését.

EiT 1999. júniusi kölni ülése: határozott a NYEU egyes funkcióinak EU általi átvételéről 2000 decemberéig. CESDP bevezetése.

EiT 1999. decemberi helsinki ülése: CESP feladatát a biztonságpolitikai döntéshozatal autonóm képességének megteremtésében jelölték meg, ami jelentette a kötelezettségvállalást az EU önálló műveleteihez, 50 – 60000 főnyi, gyorsan telepíthető katonai erő 2003-ig történő felállítására (Headline, Goal); a „civilian crises management” fogalmának bevezetését, valamint új politikai és katonai szervek létrehozását

(2000 márciusától ideiglenesen): Politikai és Biztonsági Bizottság (PSC), Polgári Válságkezelési Bizottság(CIVCOM), Katonai Bizottság, Katonai Törzs.

Képességek megteremtése a polgári válságkezelés területén

A rendőri képességek megteremtésének folyamata:

EiT 2000. júniusi feirai ülésén, a tagállamok kinyilvánították a rendőrség központi szerepét biztosítani kell a nemzetközi válságkezelésben. Vállalják, hogy 2003-ig 5000 fős rendőri alakulatot állítanak fel, amelyből 1000 fő 30 napon belül bevethető (a felajánlások után bővült 1400-ra).

EiT 2000. december nizzai ülésén: konzultáció folyt a Hatok (EU-n kívüli NATO tagállamok) és a Tizenötök (nem NATO-tag EU-aspiránsok) Európai Unió-vezette rendőri missziókba való bekapcsolódásának lehetőségéről.

2001-ben létrehozták a Titkárság Rendőri Részlegét (EUPU).

2001. november 19. Brüsszel. Az ekkor megtartott rendőri képesség-felajánlási konferencián – a felajánlások alapján – döntenek arról, hogy megalakul egy 5000 fős rendőri erő, amelyből 1400 fő 30 napon belül bevethető. Magyarország 107 fős, 2003. végétől hozzáférhető rendőr kontingenst ajánlott fel.

Egyéb képességek kialakítása

Az EU tagállamai a 2001. júniusi göteborgi EiT ülésen határozták meg (2003-ig teljesítendő) konkrét célokat a civil válságkezelés „jogállamiság erősítése”, „polgári védelem” és „közigazgatás erősítése” területén. Az előrehaladás mindeddig igen lassú volt. A csatlakozó országokat a fenti három területen még nem kérték fel felajánlásaik jelzésére. 2004. októberére az EU felajánlási konferencia összehívását tervezték, ahol kifejezetten az új tagok tehették meg felajánlásaikat.

2002. május: felajánlási konferencia a jogállamiság erősítésének területén, a tagállamok 282 tisztségviselőt ajánlottak fel (ezek közül 60 fő 30 napon belül telepíthető). A felajánlott tisztségviselők minőségi értelemben alapvetően két átfogó kategóriába sorolhatók: igazság-szolgáltatásban foglalkoztatottak, büntetés - végrehajtási szakemberek, valamint egyebek.

2002. november: felajánlási konferencia döntött abban, hogy a polgári védelem területén (2 – 3 db, egyenként 10 főből álló „értékelő, koordináló” csoport hoznak létre, amelyek 3 – 7 órán belül telepíthetők. Ezen túl határoztak a rövid idő alatt telepíthető polgári védelmi csoportok létrehozásáról is (összesen 2000 fő). A kitűzött célokat a tagállamoknak 2003. végéig sikerült teljesíteni.

Közigazgatás erősítése céljából létrehozandó erőkre a képességek kifejlesztése még kezdeti, de.níciós szakaszban van. A civil adminisztráció területén szóba jöhető szakértők köre három funkció mentén csoportosítható: általános adminisztratív feladatok, szociális feladatok, infras-truktúrához kapcsolódó feladatok.

Az EU vezette polgári válságkezelő műveletek Az EUPM misszió

Háttér: 2002. február 18-án a tagállamok döntést hoztak arról, hogy az EU 2003. január 1-jétől az EUPM keretében átveszi az ENSZ boszniai rendőri missziója (IPTF) feladatát, EIT döntés született arról is, hogy a tagjelöltek is meghívást kapnak az EUPM kötelékébe. A misszió céljaként az európai és a nemzetközi normáknak megfelelő rendőri erő kialakításában és felkészítésében való segítségnyújtást, valamint a megfelelő intézményi háttér létrehozásának felügyeletét határozták meg. A polgári válságkezelés komplexitása miatt az EUPM-ben is külön hangsúlyt fektettek a törvényesség erősítésére, valamint a polgári közigazgatás megszilárdítására. A szerződésben foglaltak szerint a következő költségek terhelik a küldő harmadik államot.

Magyar részvétel az EUPM-ben

A Magyar Köztársaság Kormánya 2224/2000. (IX. 21.) határozata teremtette meg a lehetőséget, hogy hazánk az Európai Unió válságkezelő, illetve válságmegelőző tevékenységéhez történő hozzájárulásként katonai és rendészeti erőket, valamint képességeket ajánljon fel.

A Kormány 2350/2002. (XI.28.) határozatában döntött az EUPM-ben való részvételről. A kormányhatározat 5 fő rendészeti erőt biztosított az EUPM-be.

2003-ban két helyszíni szemlére került sor: március 12 – 15., valamint október 31-e között. A márciusi látogatáson az EUPM helyettes vezetője kiemelte, hogy Magyarország az első, amely hivatalos delegációt küldött az EUPM-mel való kapcsolatfelvételre és a kontingens tagjai élet és munkakörülményeinek felmérésére. Az októberi látogatás egybeesett az EUPM szolgálati jel ünnepélyes adományozásával. A továbbiakban lehetőség nyílt az EUPM francia és német helyetteseivel való találkozásra. Összességében elmondható, hogy a látogatásokkor elhangzott vélemények egyöntetűen pozitív visszhangot tükröznek a magyar kontingens munkájáról.

A szolgálat pozitív eredményeinek bemutatásánál azonban gyengebe kell venni azt, hogy a résztvevők milyen kockázatok mellett látják el feladataikat.

– A boszniai – hercegovinai rendőreg állapotát meglehetősen rendezetlen viszonyok jellemzték, az állomány frissen kiképzett, de kellő tapasztalattal még nem rendelkezik.

– Az ország területét kantonokra és járásokra osztották fel, így az egységek között nem volt közvetlen kapcsolat, az információközlés a Belügyminisztériumon keresztül történt, mely meglehetősen lelassította a munkavégzést. Nem volt kielégítő a rendőrség és határőrség együttműködése.

– A lakosság bizalma nem volt teljes a rendészeti szervek irányában – ez részben a korruptióra vezethető vissza – emiatt gyakran az EUPM-hez fordulnak panaszaikkal. Jelentős mennyiségű lőfegyver és lőszer volt a lakosság birtokában, lassan halad a lakosság

visszatelepítése. A fő problémát a szervezett bűnözés, ezen belül is az illegális migráció és a csempészet jelentette.

A fentiekből következik, hogy az EUPM tevékenysége során: a szervezett bűnözés el-teni hatékony fellépésre, a határrendészet hatékonyságának fejlesztésére, valamint belső nemzetvédelmi szerv kialakítására koncentrált.

Az EUPOL PROXIMA missziók

Az Ohridi Keretegyezmény (2001) kimondja, hogy az ország etnikai összetételének tükröződnie kell az állami élet minden területén, beleértve a rendőrséget is. Az EBESZ 2002. óta vesz részt a helyi rendőr erők kiképzésében. 2003. március 31. és december 15-e között EU korlátozott katonai missziót (CONCORDIA) vezetett Macedóniában. A macedón elnök és miniszterelnök kéréssel fordult az EU felé egy rendőri misszió megindítására vonatkozóan. 2003. szeptember 29-én EU Általános és Külügyek Tanácsa (GAERC) határozott a Közös Akció (Joint Action) elfogadásáról. Az EUPOL PROXIMA 2003. december 15-én kezdte meg működését, mandátumának lejártá (1 éves hosszabbítást követően) 2005. december 14.

Tekintettel arra, hogy Macedónia elleni területén újabb misszió folytatását európai inte-grációs törekvései miatt, egy tanácsadó testületet jelenlétével értene egyet. A lezárást követően a javasolt megoldás szerint féléves ún. bridging szakasz következik, az EUSR hivatalának megerősítése mellett, amíg a Bizottság képes beindítani saját programját, melynek keretében 2006. áprilisától egy rendőri .eld monitoring komponenst hozna létre.

A misszió feladatai:

- Jogállamiság megszilárdítása, harc a szervezett bűnözés ellen.
- Belügyminisztérium átfogó reformja, beleértve a rendőrséget is.
- A Belügyminisztériumhoz tartozó határőrség létrehozása és az integrált határőrizeti rendszer kialakítása. Bizalomépítés a rendőrség és a lakosság között.
- Együttműködés a szomszédos államok rendőri szerveivel, valamint az EUROPOL-lal

és az INTERPOL-lal. Az EUPOL PROXIMA együtt kíván működni a Macedóniában tevékenykedő EBESZ rendőri oktatókkal.

A fenti feladatokat a közép-és felsőszintű macedón belügyi és rendőri vezetők mellett dolgozó EU-s rendőrség meg.gyeléssel, segítségnyújtással és tanácsadással végezte.

A misszió nem rendelkezik végrehajtói és kikényszerítői hatáskörrel. A misszióban résztvevők tevékenysége alacsony – (mindennapos rendőri tevékenység meg.gyelésekor) és közepes veszélyességű (különleges rendőri műveletek és erőszakos cselekmények meg.gyelésekor) környezetben zajlott. A misszió biztonságát a macedón biztonsági szervek garantálják. Az EU is küldött fegyveres komponenst (francia egységet) a misszió biztonságát szavatolandó. Magyar részvétel az EUPOL PROXIMÁBAN

EBESZ rendőri kiképző missziójában egyéni pályázat útján két magyar rendőrtiszt vett részt (Idrizovo Rendőr Akadémia).

A Magyar Köztársaság Kormánya a 2019/2004. (I.31.) határozatában döntött az EUPOL PROXIMÁ-ban való részvételről, a kormányhatározat 5 főt rendészeti erőként biztosított a misszióba.

Az EUFOR ALTEA misszió

Az Európai Unió 2004. december 2-án – a NATO SFOR missziójának feladatrendszerét átvéve – EUFOR ALTEA néven önálló válságkezelő, műveletet indított Bosznia – Hercegovinában. Az EUFOR ALTEA az Európai Unió Biztonság – és Védelempolitikájának keretében – az ENSZ felhatalmazása alapján – megvalósuló legjelentősebb (7000 fős) válságkezelő műveletet, melynek célja a Daytoni Béke - megállapodás betartását garantáló hiteles nemzetközi jelenlét fenn-tartása.

Az EUFOR ALTEA műveletben az MSU feladatait az Integrált Rendőri Egység (Integrated Police Unit – IPU) vette át. Az SFOR MSU (Multinational Specialised Unit)-hoz hasonlóan az Integrált Rendőri Egység keretnemzete (a legnagyobb hozzájárulói) az Olasz Köztársaság. Az újonnan létrehozott IPU-ban magyar részről, katonai jelenlétünk átstrukturálása mellett új elemként rendvédelmi kontingenssel veszünk részt. Az Európai Unió elvárása, hogy a megváltott biztonsági helyzetnek megfelelően a hozzájáruló államok az IPU-ban részt vevő katonai erőket fokozatosan rendvédelmi erőkké helyettesítsék.

Magyar részvétel az EUFOR ALTEABAN

A Kormány a 2294/2004. (XI 24.) számú Kormány határozatban döntött az Integrált Rendőri Egységben való rendvédelmi szerepvállalásról. A feladat átvételt megelőzően, NATO együttműködésben hazánk 108 fős katonai rendészeti kontingenssel vett részt az SFOR alárendeltségében működő – nagyrészt rendvédelmi feladatokat ellátó – Multinational Specialised Unit-ban (MSU).

Az Európai Unió kérése alapján a Magyar Köztársaság – az új tagállamok között egyedülként – 2004 júliusától a művelet decemberi megindításáig rendőri szakértőt biztosított az Integrált Rendőri Egység tervezéséhez.

Az IPU felállításához történő hozzájárulásunk, valamint az összehangolt diplomáciai erőfeszítések eredményeként – az IPU keretnemzetét adó olasz féllel történő megállapodás alapján – az Integrált Rendőri Egység parancsnok - helyettesi beosztását a misszió mandátumának időszakára magyar rendőrtiszt tölti be.

Az olasz féllel kialakított kompromisszum alapján az IPU-ban való (rendvédelmi) részvételünket a parancsnok helyettes, valamint 5 fős nyomozó csoport kihelyezésével 2005. március 16-án kezdtük meg, majd a – a hivatkozott Korm. Határozatban és a Kormány Intézkedési Tervében foglaltaknak megfelelően, 2005. augusztus 1-jével – a magyar rendőri jelentéssel egy 21 fős rendőri alegység

kihelyezésével erősítettük meg.

Csapatszolgálati feladatok ellátására kiképzett és felszerelt rendőri alegység vezénylésére első ízben került sor a magyar rendvédelmi erők békefenntartó és válságkezelő műveletekben való részvételnek történetében.

Az alegység feladatait magas szinten, az EUFOR vezetésének elismerését bírva hajtja végre. Bemutatóikat megtekintő EUFOR vezetők – köztük David Leakey brit vezérőrnagy, parancsnok – igen pozitívan nyilatkozott az alegység szakmai felkészültségéről, felszereléséről, az ezred olasz parancsnoka elrendelte a magyarok által alkalmazott taktikai elemek beépítését az olasz carabinieri egység kiképzésébe.